İSTANBUL UNIVERSITY PRESS

Senectus, 2(1), 69-87

DOI: https://doi.org/10.26650/senectus.2024.2.1.0022
https://iupress.istanbul.edu.tr/tr/journal/senectus

Başvuru: 07 Ocak 2024
Kabul: 02 Nisan 2023
Online Yayın: 30 Nisan 2024

Senectus

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

Yaş Dostu Kentler

Hamdüsena Eşrefoğlu[1]

Öz

Bu makale, yaş dostu kentlerin geliştirilmesi yoluyla kentsel çevrelerin yaşlanan nüfusun artan ihtiyaçlarına uyum sağlama zorunluluğunu tartışmaktadır. Yaşlı bireyleri kapsayıcı girişimlere duyulan ihtiyacın altını çizmekte, demografik değişimin yaşlı bir küresel nüfusa doğru olduğunu ve uygun kentsel tasarım ve politika ile desteklendiğinde yaşlı yetişkinlerin topluma yapabileceği katkıyı kabul etmektedir. Yapılan çalışmalar, yaşlı yetişkinlerin gelişebileceği ortamlar yaratma konusunda hem başarıları hem de zorlukları ortaya koymaktadır. Yerel yönetimler ve bir dizi paydaş arasındaki iş birlikleri, yerel yönetim görevlilerinin kapasitesini geliştirme çalışmaları, yaşlanmayla ilgili etkili hizmetler ve toplum altyapısı oluşturma konusunda bilgi paylaşımına odaklanmaktadır. Gençler ve ailelere yönelik köklü planlama süreçleri ile yaşlanan nüfusa yönelik planlama süreçleri arasında belirgin bir fark olduğu ortaya konmuş, daha kapsamlı ve ölçülebilir yaş dostu politikalara ve altyapıya duyulan ihtiyaç vurgulanmıştır. Ayrıca makale, hükûmet bütçeleri üzerindeki mevcut ekonomik kısıtlamaların, yerinde yaşlanmayı arttırabilecek müdahalelerin tasarlanması için yenilikçi yaklaşımlar gerektirdiğinin üzerinde durmakta ve yaşam boyu mahalleler ve yaş dostu toplulukların bu tür müdahaleler için model oluşturabileceğini öne sürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaş dostu kentler • Kentsel planlama • Yaşlı savunuculuğu • Toplumsal gelişim • Kuşaklar arası iş birliği

Age-Friendly Cities

Abstract

This paper discusses the need to adapt urban environments to the growing needs of an aging population through the development of age-friendly cities. The article highlights the need for initiatives that are inclusive of older people, recognizing that the demographic shift is towards an older global population and that older adults can contribute better to society when supported by appropriate urban designs and policies. Those studies have revealed both the successes and challenges that have occurred when creating environments where older adults can thrive, as well as how collaboration between local governments and a range of stakeholders have focused on building the capacity of local government officials and sharing knowledge about building effective age-related services and community infrastructure. The study has revealed a marked difference between the well-established planning processes for young people and families and those for the aging population, highlighting the need for more comprehensive and measurable age-friendly policies and infrastructure. The paper also highlights that current economic constraints on government budgets require innovative approaches to designing policies that can promote aging in place and suggests that lifelong neighborhoods and age-friendly communities can serve as models for such policies.

Keywords: Age-friendly cities • Urban planning • Elderly advocacy • Community development • Intergenerational cooperation

[1] **Sorumlu yazar:** Hamdüsena Eşrefoğlu (Arş. Gör.), İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye. E-posta: hamdusenaesrefoglu@istanbul.edu.tr ORCID: 0000-0003-3696-324X

Atıf: Eşrefoğlu, H. (2024). Yaş dostu kentler. *Senectus, 2*(1), 69-87. https://doi.org/10.26650/senectus.2024.2.1.0022

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

Extended Abstract

The world's population is aging at an unprecedented rate, and adapting urban environments to the needs of older adults is critical. Age-friendly cities actively promote the well-being and quality of life of older citizens through policies, services, and structures that support and enable their aging in place. This brief explores the concept of age-friendly cities and the importance of creating inclusive and supportive urban environments for older adults.

Age-friendly cities encompass a wide range of issues that contribute to the well-being of older adults. The World Health Organization (WHO, 2007) has outlined eight key elements that meet the needs of an aging population. These elements include physical environment factors such as land use, urban design, and transportation systems, and social inclusion factors such as respect, participation, and civic engagement. Communication, information, community support, and health services also play an important role in age-friendly cities.

Transportation is an important aspect of age-friendly cities. Public transport should be easily accessible, affordable, and frequent, with priority seating for older adults. It should also provide comfortable boarding and alighting experiences, with polite and friendly drivers. Safety from crime and adequate waiting space at stops are essential, as well as clear information about routes and schedules. Other transportation options such as taxi services and city shuttles should also be available (Kerbler, 2015).

Age-friendly housing should be affordable and allow older people to stay in their homes as long as possible. Necessary renovations or regular maintenance should be provided to support aging in place. Housing should be safe and close to important amenities such as hospitals and parks. Housing should also be designed to be climate-friendly and include age-appropriate features (Kerbler, 2015).

Collaborative partnerships play a critical role in the successful implementation of age-friendly city initiatives. Engaging a range of stakeholders, including older people, community organizations, and local governments, is essential to creating inclusive and supportive urban environments. Collaborative partnerships ensure that the needs and perspectives of older adults are considered throughout the planning and implementation process (Garon et al., 2013).

Creating age-friendly cities is not without its challenges. Negative attitudes, economic and political barriers, and the limitations associated with the term "age-friendly" can hinder the progress of age-friendly initiatives. However, significant opportunities are also found for improvement. Age-friendly cities can benefit from the skills, experience and commitment of older people and contribute to the economic vitality of cities. By addressing challenges and capitalizing on strengths, cities can

create age-friendly environments that improve the quality of life for all residents (Buffel et al., 2014).

Several case studies have provided insights into the development and implementation of age-friendly initiatives in different cities. For example, Manchester has successfully developed policies to support an aging population by taking into account the specific needs of older residents, including those from ethnic minorities and deprived urban areas. The city has embraced the concept of "neighborhoods for life" and actively promotes an age-friendly approach through public events and official documents. On the other hand, Brussels has been facing challenges in involving older people in decision-making processes related to housing and neighborhood planning. However, both cities have the potential to strengthen their age-friendly initiatives by addressing these challenges and capitalizing on their respective strengths (Buffel et al., 2014).

Evaluating the effectiveness of age-friendly initiatives is critical for measuring their impact and identifying areas for improvement. Robust and transparent indicators should be developed to assess the success of age-friendly policies and interventions. These indicators should be sensitive to different criteria such as gender, age, and socioeconomic status. Regular monitoring of these indicators allows for the identification of trends and for progress toward more inclusive and age-friendly environments. The assessment process should also take into account the specific challenges governments and local authorities face in managing an aging population in resource-constrained environments (Steels, 2015).

Age-friendly cities are essential for supporting the well-being and active participation of older adults in urban environments. Creating age-friendly cities requires a comprehensive approach that addresses the physical and social environment, transportation, housing, and community support services. Collaborative partnerships between stakeholders play a crucial role in the successful implementation of age-friendly initiatives. Challenges such as agist attitudes and economic barriers need to be addressed, while opportunities such as older people's contributions to the economic vitality of cities should be capitalized on. Evaluating the effectiveness of age-friendly initiatives is critical for measuring their impact and identifying areas for improvement. By embracing the concept of age-friendly cities and by actively involving older people in decision-making processes, cities can create inclusive and supportive environments that improve the lives of all residents and leave a sustainable legacy for future generations.

Yaş Dostu Kentler

Küresel nüfus yaşlandıkça yaş dostu kentler giderek daha önemli hale gelmektedir. Yaş dostu bir kent, insanların yerinde yaşlanmalarını destekleyen ve mümkün kılan politikalar, hizmetler, ortamlar ve yapılar aracılığıyla yaşlı vatandaşlar için yaşam kalitesini ve refahı aktif olarak teşvik eder. Bu kavram, barınma ve ulaşımdan sosyal katılım ve sivil katılıma kadar sayısız hususu kapsar ve yaşlı yetişkinlerin hak ettikleri destek ve saygıyı görürken toplumlarına katkıda bulunmaya devam edebilmelerini sağlar.

Kent nüfusları arttıkça ve demografik değişimler yaşlı bireylerin oranında önemli bir artışa işaret ettikçe, kentsel politikaların ve tasarımın yaşlıların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde uyarlanmasına yönelik aciliyet de artmaktadır. Bu makale, yaşlı nüfusu sadece barındıran değil aynı zamanda yücelten kentsel çevreler yaratmanın doğasında var olan zorlukları ve fırsatları araştırmaktadır. Yaşlanan bireyler ve içinde yaşadıkları kentsel ortamlar arasındaki karmaşık etkileşimi vurgulayan uluslararası vaka çalışmaları, politika yönelimleri ve toplum tepkilerini incelemektedir. Birleşik Krallık'taki yaşlanan farklı nüfusları içeren kapsayıcı kentsel yenileme stratejilerine duyulan acil ihtiyaçtan, Melbourne'un büyüme koridorları gibi hızlı kentsel genişleme yaşayan bölgelerde gerekli olan daha geniş planlama çerçevelerine kadar, bu makale yaş dostu kent girişimlerinin çok yönlü bir analizini sunmaktadır. Kentlerimizi, hangi yaşta olurlarsa olsunlar kent sakinlerinin tatmin edici ve bağlantılı yaşamlar sürebilecekleri yerler haline nasıl getirebileceğimiz konusunda bir tartışma başlatmaktadır.

Bu makalede, yaşlılara uygun olarak tasarlanmış kentlere ilişkin kapsamlı bir literatür taraması sunulmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün bu kavramı nasıl ele aldığı ve Batı ülkelerinden, İran gibi Batı dışı örneklerden ve Doğu Asya merkezli karşılaştırmalı çalışmalardan yaş dostu kentlere ilişkin uygulama örnekleri aktarılmaktadır. Tartışmada ayrıca, yaş dostu kentlerin karşılaştığı sınırlamalar ve engeller ile bunların geliştirilmesi için önerilen adımlar ve politikalar da ele alınmaktadır. Son olarak, kapsamlı literatür taramamıza dayanarak yaş dostu kentlerin ayrıntılı bir değerlendirmesini sunuyoruz. Literatür taramamızın bulguları, yaşlı yetişkinlerin refahını ve yaşam kalitesini arttırmada yaş dostu kentlerin önemini vurgulamaktadır.

Yaş dostu kentler, yaşlı yetişkinlerin refahını ve aktif katılımını teşvik etmeyi amaçlar, ancak bu kavram için tek bir tanım yoktur. Yaş dostu bir kenti neyin oluşturduğu fikri kültürel, coğrafi ve yaşla ilgili faktörlere bağlı olarak değişmektedir. Örneğin, Dünya Sağlık Örgütü'nün Küresel Yaş Dostu Kentler Rehberi, yaşlanan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayan sekiz temel unsuru ana hatlarıyla belirtmektedir. Bunlar arasında arazi kullanımı, ayrıntılı düzeyde kentsel tasarım ve ulaşım sistemleri gibi fiziksel çevreyle ilgili unsurların yanı sıra; saygı ve katılım, sivil katılım ve istihdam gibi

sosyal katılım unsurları da yer almaktadır. Ayrıca iletişim ve bilgi ile toplum desteği ve sağlık hizmetleri hayati rol oynamaktadır (WHO 2007'den akt., Kerbler 2015). Bu ilkeler sadece yaşlıların ihtiyaçlarına özel değildir ve tüm kent sakinlerine de fayda sağlayabilir fakat yaş dostu kentler, temelde yaşlı yetişkinlerin refahını ve aktif katılımını destekleyen ortamlar yaratmayı amaçlamaktadır. Yaş dostu kentler, genel yaşam kalitelerini destekleyen ortamlar yaratarak yaşlı yetişkinlerin ihtiyaçlarına ve refahına öncelik verir. Yaşlı yetişkinlerin karşılaştığı benzersiz ihtiyaç ve zorlukların farkındadır ve erişilebilir altyapı, yaş dostu ulaşım sistemleri, kaliteli sağlık tesisleri, kapsayıcı sosyal katılım fırsatları ve yaşa uygun konut seçenekleri gibi çeşitli önlemlerle bunları ele almaya çalışır.

Uluslararası Alanda Yaş Dostu Kent Örnekleri

"Nüfusun Yaşlanması ve Kentsel Mekân" başlıklı çalışmada, DSÖ tarafından çizilen yaş dostu kentler çerçevesinde yaşlanan nüfusun kentsel ihtiyaçlarını anlamak için literatür taraması ve nüfus istatistik raporları kullanılarak kapsamlı bir analiz yapılmıştır (Kerbler, 2015). Çalışmada ayrıca Slovenya örneği incelenerek bu konuya ilişkin iç görü sağlanmıştır. Yaş dostu kentlerde ulaşımla ilgili ayrıntılı bir açıklama yapılmıştır. Toplu taşımanın kolay erişilebilir, uygun fiyatlı, sık, yaşlılar için oturma önceliği ile biniş ve iniş için rahat olması gerektiği vurgulanmıştır. Kibar ve güler yüzlü şoförlerin yanı sıra suçlara karşı güvenliğin sağlanması ve olumsuz hava koşullarından korunmak için duraklarda yeterli bekleme alanının sağlanması önemlidir. Taksi hizmetleri ve şehir içi servisler gibi diğer imkânların yanı sıra güzergâhlar ve zaman çizelgeleri hakkında açık bilgiler de vurgulanmıştır. Ayrıca, uygun barınma koşulları ile yaşlı bireylerin yaşam kalitesi arasında güçlü bir ilişki vardır. Yaş dostu konutlar uygun fiyatlı olmalı, gerekli tadilatlar veya düzenli bakım yoluyla yaşlıların evlerinde mümkün olduğunca uzun süre kalmaları sağlanmalıdır. Çok kalabalık veya suça eğilimli olmayan hastane, park gibi önemli noktalara yakın ve güvenli bir şekilde konumlandırılmalıdır (Kerbler, 2015, s. 42, 44). Yaş dostu kentler üzerine yapılan çalışma, yaşlanan nüfus için elverişli bir ortam yaratılmasında altyapı, yaş dostu ulaşım sistemleri, kaliteli sağlık tesisleri, kapsayıcı sosyal katılım fırsatları ve yaşa uygun konutların önemini vurgulamaktadır. Slovenya örneğini inceleyen ve DSÖ tarafından çizilen yaş dostu kentler çerçevesinden yararlanan araştırmada, kentsel alanlarda yaşlı yetişkinlerin ihtiyaçlarının karşılanması ve yaşam kalitesinin arttırılmasında ulaşım ve konutun önemi öne çıkmaktadır.

Yaşlı nüfusun ihtiyaçlarına yönelik kentsel planlama, sağlıklı yaşlanmanın teşvik edilmesinde ve sağlık kaynaklarına eşit erişimin sağlanmasında hayati bir rol oynamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün yaş dostu kentler stratejisi çerçevesinde başarılı bir uygulama örneği, Palo Alto, Kaliforniya'da yürütülen "Bir değerlendirme çerçevesi ve vaka çalışması uygulaması" konulu makalede ayrıntılı olarak açıklanan

bir vaka çalışmasında bulunabilir. Bu değerlendirme modeli, DSÖ'nün yaş dostu kentlere yönelik kılavuz ilkelerinden türetilmiş, mevcut literatürden ve uzman görüşlerinden elde edilen bilgilerle desteklenmiştir (Ruza vd. 2014, s. 391). Çalışma iki temel odak alanını vurgulamaktadır: Nüfus ihtiyaçlarının ele alınması ve hizmet kapasitesinin değerlendirilmesi. Nüfus ihtiyaçları; yaşlı demografisi, sosyoekonomik durum, obezite/diyabet/yüksek tansiyon gibi kronik rahatsızlıkların yaygınlığı, doktor ziyaretlerinin sıklığı ve reçeteli ilaç kullanımı gibi sağlık hizmetlerinden yararlanma alışkanlıkları gibi faktörleri kapsamaktadır. Hizmet kapasitesi hem evde hem de dışarıda konut altyapısına erişilebilirlik, ulaşım seçenekleri ve toplum katılımı, saygı, dahil etme, sivil katılım ve bilgi-iletişim ile ilgili konuların yanı sıra çeşitli toplumsal destek hizmetleri gibi hususların değerlendirilmesini içerir (Ruza ve ark. 2014, s. 391). Çalışma, yaş dostu kentsel çevrelerin oluşturulmasında altyapı, ulaşım sistemleri, sağlık tesisleri ve sosyal katılım fırsatlarının önemini vurgulamaktadır. Özetle, yaş dostu kentsel çevrelerin oluşturulması, kentsel alanlardaki yaşlı yetişkinlerin ihtiyaçlarını karşılamak ve yaşam kalitesini arttırmak için altyapı, ulaşım sistemleri, sağlık tesisleri ve sosyal katılım fırsatlarının dikkatli bir şekilde değerlendirilmesini gerektirmektedir.

"21. Yüzyılda Yaşlanan Bir Toplumda Kentsel Yenileme Stratejileri - Polonya Kentlerinin Karşılaştırmalı Analizi" başlıklı çalışmada, yaş dostu kentler yaratmak için sosyal, ekonomik ve mekânsal yönleri kapsayan kapsamlı kentsel yenileme çabalarına duyulan ihtiyaç vurgulanmıştır (Labus, 2012). Ayrıca, yaşlı bireylerin sosyal içerilmelerinin ele alınmasının genel yaşam kalitesinin arttırılması için çok önemli olduğunun üzerinde durulmaktadır. Yaş dostu kent kavramı, entegre kentsel yenileme projelerinin ötesine geçerek ekonomik ve sosyal canlandırmanın yanı sıra mevcut yapı çerçevesi içinde yeni yapıların restorasyonu ve entegrasyonunu da içermektedir (Labus, 2012, s. 159-160). Sonuç olarak, yaş dostu kentsel çevrelerin oluşturulması sosyal, ekonomik ve mekânsal boyutları dikkate alan kapsamlı bir yaklaşım gerektirmektedir. Bu kapsamlı yaklaşım, altyapı geliştirme, ulaşım iyileştirmeleri, sağlık tesisleri, sosyal katılım fırsatları ve yaşlı yetişkinler için sosyal içermeye odaklanmayı öncelemelidir. Yaş dostu kentsel çevreler yaratmak için kentin sosyal, ekonomik ve mekânsal boyutlarını ele alan ve yaşlı yetişkinlerin ihtiyaç ve tercihlerini göz önünde bulunduran kapsamlı bir yaklaşım benimsemek çok önemlidir.

Batı şehirleriyle karşılaştırmalı olarak Tahran'daki yaş dostu kent potansiyelinin değerlendirilmesinde, uygulama sonrasında yaş dostu bir kent ortamının kalitesini ölçmek için kullanılan küresel bir endeksin değerlendirilmesine odaklanılmıştır. Çalışma, böyle bir kent için gerekli olan 8 temel faktöre ilişkin önerileri vurgulamıştır: temiz açık alanların korunması, yeşil alanların arttırılması, dış mekân mobilyalarının özenle düzenlenmesi, tekerlekli sandalye erişimine ve uygun aydınlatmaya sahip güvenli yürüyüş yolları ve kaymaz kaldırımlar inşa edilmesi, güvenli geçitler ve bisiklet

şeritleri oluşturulması, yeterli işaretlemenin yanı sıra umumi tuvalet bakımının sağlanması. Ulaşım önerileri arasında uygun maliyetli, şehrin tüm bölgelerini kapsayan, kolay aktarma yapılabilen, temiz, erişilebilir ve bakımlı istasyonlarda yaşlı bireylere yönelik oturma yerleri sunan kapsamlı bir ağ kurulması yer almaktadır. Konutların iklim dostu ve uygun fiyatlı olması, yaşlanan sakinlerin ihtiyaçlarına uygun tasarımlar içermesi önerilmiştir. Yaşlılar arasında sosyal katılımı arttırmak için çok çeşitli ilgi alanlarını kapsayan iyi aydınlatılmış etkinlikler düzenlenmesi tavsiye edilmiştir. Ayrıca, yaşlıların sağlık koşullarını iyileştirmeye yönelik çabaların yanı sıra çalışma saatlerini ve koşullarını buna göre değiştirerek ve kamuya açık alanlarda daha fazla bilgisayar ve internet erişimi sağlayarak işyeri ortamlarına uyum sağlamaları önerilmiştir - bunların tümü, şu anda Tahran'da ortalamanın altında performans gösteren yaş dostu kentler için önemli faktörleri ele almaktadır (Sharqi ve ark., 2016, s. 49). Bu kentler, yaşlanmanın sosyal, fiziksel ve çevresel yönlerini ele alan kapsamlı bir yaklaşım benimseyerek yaşlı yetişkinlerin özel ihtiyaç ve tercihlerini karşılayan yaş dostu çevrelerin geliştirilmesine öncelik vermelidir. Önerilen bu stratejilerin ve iyileştirmelerin uygulanması, yaşlı yetişkinlerin refahını ve yaşam kalitesini önemseyen yaş dostu kentlerin geliştirilmesine katkıda bulunabilir (Mouratidis, 2021).

Tayvan'da yürütülen "Doğu Asya Yaş Dostu Kentlerinin Tanıtımı - Tayvan Deneyimi ve Oryantal Paradigma İhtiyacı" başlıklı bir çalışma, Doğu Asya ülkelerindeki yaş dostu kent girişimlerini, bu ülkelerin Batı'ya kıyasla benzersiz niteliklerini vurgulayarak tanıtmayı amaçlamaktadır (Chao & Huang, 2016). Araştırma, oryantal paradigma kavramını incelerken Doğu ile Batı arasındaki kültürel farklılıklara dayanan üç temel unsur sunmakta ve bu unsurların Tayvan'da yaş dostu kentlerin uygulanmasını bireysel, toplumsal ve kurumsal düzeylerde nasıl etkileyebileceğine odaklanmaktadır. Ayrıca, kolektivizmin Doğu Asya kültürlerini güçlü bir şekilde etkilediğini; bu nedenle, devlet nüfus sayımlarının ve aile üyelerinden alınan bilgilerin, yüz yüze etkileşimler sırasında akran baskısı nedeniyle Tayvanlı yaşlılardan doğrudan girdi almaktan daha güvenilir ihtiyaç değerlendirmesi veri kaynakları olabileceğini belirtmektedir. Bununla birlikte kökleri eski inanç sistemlerine dayanan liderler, kendi toplumlarında eylem planının uygulanmasında önemli roller oynayabilir. Otoriteye itaat Doğu Asya kültürünün önemli bir özelliğidir ve politika geliştirme ve uygulama için yukarıdan aşağıya yaklaşımların aşağıdan yukarıya yaklaşımlardan daha etkili olabileceğini düşündürmektedir (Chao & Huang, 2016, s. 87-88). Tayvan gibi Doğu Asya ülkelerinde yaş dostu ortamları etkili bir şekilde teşvik etmek için kültürel farklılıkları göz önünde bulundurmak ve stratejileri buna göre uyarlamak önemlidir (Hung & Lu, 2013). Politika yapıcılar, Tayvan gibi Doğu Asya ülkelerindeki kültürel farklılıkları tanıyarak ve bu farklılıklara saygı duyarak, bu kültürlerdeki yaşlı yetişkinlerin özel ihtiyaçlarına ve tercihlerine göre uyarlanmış yaş dostu ortamlar geliştirebilirler ve nihayetinde yaşam kalitelerini arttırabilirler. Kolektivizm ve otoriteye saygı gibi kültürel unsurları dahil ederek, bu kültürlerdeki yaşlı yetişkinlerin benzersiz ihtiyaçlarını ve tercihlerini etkili

bir şekilde ele alabilir, refahlarını teşvik eden ve yaşam kalitelerini arttıran yaş dostu ortamlar yaratabilirler. Bu bulgulardan hareketle araştırma, yaş dostu kentlere yönelik girişimlere Doğu değerlerinden etkilenen bir bakış açısıyla yaklaşmanın önemini ve Doğu ve Batı kültürleri arasındaki değer farklılıklarının aile, yaşlılar ve ilgili konulardaki algıları etkileyeceğini vurgulamaktadır. Ayrıca, kamu kaynaklı verilerin yaşlıların bakış açılarına kıyasla gerçeği daha doğru yansıtabileceğini ve yukarıdan aşağıya bir yaklaşımın daha başarılı olabileceğini göstermektedir.

Yaş dostu kentler ve kentsel uygulamalar incelenirken katılımcılığa yapılan vurgu çok önemlidir. "Yaş Dostu Kentlerde İşbirliğine Dayalı Ortaklık: Quebec, Kanada'dan İki Vaka Çalışması" katılımcılığa, özellikle de iş birliğine dayalı ortaklığa odaklanması nedeniyle diğer çalışmalardan ayrılmaktadır (Garon ve ark., 2013). Bu çalışma, yaş dostu kent girişimlerinin başarılı bir şekilde uygulanmasında iş birliğine dayalı ortaklığın önemini iki karşıt vaka çalışması üzerinden göstermektedir (Garon ve ark., 2013, s. 74). Birincisi (A) yapılandırılmış bir hizmet yelpazesine (toplu taşıma gibi) sahip olan ancak politik katılımı düşük olan büyük bir kentsel alanı içeren "toplum temelli vaka"dır. İkinci vaka (B) görece az bir hizmet ağına sahip fakat politik katılımı yüksek olan ortalama bir kent olarak "beledi liderlik iş birliği vakası (Municipal Leadership Collaboration Case)"dır. A vakası güçlü topluluk temeli olan bir ekipten oluşmaktadır. Bu durum sosyal katılımın, sosyal teşhis adımını atlayarak daha çok eylem planı oluşturma ve uygulama adımlarında geçerli olmasıyla sonuçlanmaktadır. B vakasında ise belediye liderliği ve onun katılımcı iş birliği anlayışı görece güçlüdür. Bu durumda tüm süreçler katılımcı bir ortaklıkla yürütülmektedir. Bir başka deyişle A vakasının eylem planı ve uygulamalar için ulaştığı veriler daha çok örgütlerin ve derneklerin gündemine dayanırken B vakası doğrudan yaşlıları sürece dahil etmiştir (Garon ve ark., 2013, s. 79). Quebec'in yaş dostu kentlerinde, topluluk oluşturma yaklaşımı, üç temel adımdan oluşan uygulama süreci boyunca iş birliğine dayalı ortaklıkların önemini vurgulamaktadır: 1- Yaşlıların ihtiyaçlarının sosyal değerlendirmesi; 2- Mantık modeline dayalı bir eylem planının geliştirilmesi ve 3- İş birliğine dayalı uygulama. Quebec'teki yaşlı dostu kentler (AFC-QC), yaşlı bireylerin yanı sıra onları temsil eden kuruluşların ve diğer kent sakinlerinin her aşamada aktif katılımını teşvik etmektedir (Garon ve ark., 2013, s. 77-78). Bu sebeple, AFC-QC'yi koordine etme ve paydaşlar arasında iş birliğine dayalı ortaklıkları teşvik etme çabalarının önemi vurgulanmalıdır. Yaşlı örgütleri bu sürece dahil olmakta fakat yaş dostu çevre uygulamalarına yönelik kapasitede kayda değer sınırlamalar bulunmaktadır. Yaş dostu kentlere yönelik girişimler, yalnızca aşağıdan yukarıya bir yaklaşımı teşvik ederek değil, aynı zamanda iş birliğine dayalı ortaklıkları veya Garon ve arkadaşlarının "küçük yönetişim yaklaşımı" olarak adlandırdığı yaklaşımı teşvik ederek geleneksel yukarıdan aşağıya yaklaşımları dönüştürmeyi amaçlamalıdır (s. 84).

Bu sınırlar, yaş dostu kentlerin geliştirilmesi konulu bir çalışmanın bulguları da dahil edilerek genişletilebilir: Her iki kentteki yaşlılık girişimlerini ve ilgili programları karşılaştıran "Brüksel ve Manchester'da Vaka Çalışmaları ve Politika ve Uygulama Çıkarımları". Her iki kentte de yaşlıların yaşam kalitesini arttırmayı amaçlayan ortaklıkları desteklemek için özel ekipler bulunmaktadır (Brüksel'de yaşlılar servisi ve Manchester'da Yaşlılara Değer Verme ekibi) ve bu da kent genelinde yaş dostu olma yaklaşımlarını geliştirme fırsatı sunmaktadır. Bununla birlikte, yaşçı tutumlar, ekonomik/politik engeller ve "yaş dostu" kavramıyla ilişkili sınırlamalar gibi potansiyel engeller de tespit edilmiştir (Buffel, ve ark., 2014, s. 66-67).

Karşılaştırma, Manchester'ın Brüksel'e kıyasla yaşlanan nüfusu destekleyen politikalar geliştirme konusunda daha güçlü bir geçmişe sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum birkaç faktöre bağlanmaktadır: Manchester'ın azınlık etnik kökenli yaşlılara ve yoksun kentsel alanlara yönelik kültürel açıdan duyarlı olması, hedefe yönelik stratejileri, yaş dostu ilkeleri kentsel yeniden yapılanmaya entegre eden 'yaşam boyu mahallelerin' oluşturulması ve Manchester'ın halka açık etkinlikler ve belediye meclisi web sitesindeki resmî belgeler aracılığıyla yaş dostu bir yaklaşımı aktif olarak teşvik etmesi. Bununla birlikte Manchester, kentsel topluluklardaki farklı yaşlı gruplarının katılımını sağlamaya yönelik metodolojiler geliştirerek yaş dostu bir yaklaşımın şekillendirilmesinde önemli bir rol oynayan Belçika Yaşlanma Çalışmaları'ndan faydalanabilir (Buffel ve ark., 2014, s. 69). Brüksel ve Manchester'daki yaş dostu girişimleri karşılaştıran çalışmadan elde edilen bulgular, yaş dostluğunu teşvik etmek için kent çapında bir yaklaşımın önemine odaklanmaktadır. Çalışma hem Brüksel hem de Manchester'da yaşlıların yaşam kalitesini iyileştirmek için çalışan özel ekipler olduğunu ve bu durumun yaş dostu girişimleri ve ortaklıkları güçlendirme fırsatı sunduğunu ortaya koymuştur. Her iki kent de yaş dostu programların uygulanmasında yaş temelli tutumlar ve klişeler, ekonomik ve siyasi engeller ve "yaş dostu" kavramıyla ilişkili potansiyel sınırlamalar gibi zorluklarla karşılaşmaktadır. Çalışma hem Brüksel hem de Manchester'ın bu zorlukları ele alarak ve Manchester'ın azınlık etnik kökenli yaşlılara ve yoksun kentsel alanlara kültürel açıdan duyarlı yaklaşımları ve Brüksel'in Belçika Yaşlanma Çalışmaları deneyimi gibi kendi güçlü yönlerinden yararlanarak yaş dostu girişimlerini geliştirme potansiyeline sahip olduğunu vurgulamaktadır.

"Yaşlanmak için Mükemmel Bir Yer: Manchester'ın Nasıl Yaş Dostu Kent Olduğuna Dair Bir Vaka Çalışması" başlıklı araştırma kentsel alanlarda yaşlıların karşılaştığı zorlukları ve Manchester'ın DSÖ'nün yaş dostu kentler yaklaşımına uygun olarak bu sorunları nasıl ele aldığını incelemektedir. Çalışma, yaş dostu girişimlerin teşvik edilmesinde engellerin aşılması gerektiğini vurgulamakta ve gelişim için dört temel alana odaklanmaktadır. Bu alanlar eşitlik odaklı ikna edici bir anlatı oluşturmak, yerel yönetimler bünyesinde yeni halk sağlığı ekipleri kurmak ve aynı zamanda sakinleri girişimlerin ortak tasarımına dahil etmek, ön saflardaki personeli harekete geçirmenin

yanı sıra yaşlı sakinlerin toplumsal eyleme katılmalarını teşvik etmek ve Ulusal Sağlık Hizmetini yaşlı bireylere yönelik ayrımcılığı ele alacak şekilde yeniden düzenlemek olarak belirtilir (Safilou-Rothschild, 2009'dan akt., McGarry & Morris, 2011, s. 44-45). Bu zorlukların ele alınması ve güçlü yönlerden yararlanılması, Brüksel ve Manchester'da yaş dostu girişimlerin geliştirilmesini sağlayabilir. Hem Brüksel hem de Manchester, bu zorlukları ele alarak ve kendilerine özgü güçlü yönlerinden yararlanarak yaş dostu girişimlerini önemli ölçüde geliştirme potansiyeline sahiptir. Bu girişimler, kentsel alanlardaki yaşlıların, özellikle de azınlık etnik kökenli ve yoksun bölgelerdeki yaşlıların özel ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlamaktadır. Çalışmada özetlenen tavsiyeleri uygulayan Manchester, yaşlı nüfusunun kendine özgü ihtiyaçlarını karşılayarak kendisini başarılı bir şekilde yaş dostu bir kente dönüştürmüştür (Williams, 2000). Hem Brüksel hem de Manchester, zorlukları ele alarak ve güçlü yönlerinden yararlanarak, kentsel alanlardaki yaşlıların özel ihtiyaçlarını karşılayan, eşitliği ve sosyal adaleti teşvik eden ve aynı zamanda yaşlı sakinlerinin genel refahını arttıran yaş dostu girişimleri başarıyla uygulamıştır. Bu tavsiyelerin uygulanması ve hem Brüksel hem de Manchester'ın kendine özgü güçlü yönlerinden yararlanılması yaş dostu girişimlerin başarılı bir şekilde geliştirilmesine ve uygulanmasına yol açmıştır.

Küresel olarak Yaş Dostu Kentler ve Topluluklar bağlamında, yaş dostu kent hareketinin uzun vadeli sonuçları bağlılık, yaratıcılık ve beceri gibi çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Birçok girişimin henüz ilk aşamalarında olması nedeniyle, yaşlı bireylerin toplum yaşamına katılma fırsatlarının arttırılması için önemli bir potansiyel bulunmaktadır. Yaşlıların farklı ilgi alanları ve becerileri, genişletilebilecek alanlara ilişkin iç görü sağlamaktadır. Ayrıca, bu yaş dostu çabalar, bazı toplumlarda çocuklar ve engelli yetişkinler gibi diğer hassas gruplara da ışık tutmaktadır. Ulaşıma erişilebilirlik, bakımlı yaya tesisleri ve toplu taşımaya erişim yaşlı bireyler ve çocuklar için ortak bir endişe kaynağıdır. Ayrıca, yerel parklara önem verilmekte ancak tercihler nüfus içindeki farklı demografik gruplar arasında farklılık göstermektedir. Yaş dostu girişimlerin, "özel bir nüfusun" parçası olarak etiketlenmeyle ilişkili engelleri yıkmak için tarihsel olarak ötekileştirmeyle karşı karşıya kalanlar da dahil olmak üzere tüm demografik grupların ihtiyaçlarını dikkate alması önemlidir (Fitzgerald & Caro, 2014, s. 16-17). Yaş dostu kent girişimleri, yaşlı sakinlerin özel ihtiyaçlarını ele alarak yaşam kalitelerini büyük ölçüde arttırma potansiyeline sahiptir. Yaş dostu girişimler sadece yaşlı sakinlere fayda sağlamakla kalmaz, aynı zamanda kapsayıcılığı teşvik ederek ve daha eşitlikçi ve sosyal olarak adil bir toplum yaratarak toplumdaki herkes için genel yaşam kalitesini arttırma amacıyla hareket eder.

Yaş Dostu Kent ve Toplulukların Temel Özellikleri

"Yaş dostu" girişimlere ilişkin literatür incelenerek kapsamlı bir değerlendirme yapılmıştır. Bu inceleme sonucunda bazı eksiklikler ortaya çıkmıştır; çoğu çalışma

gelişmiş ülkelerdeki kentsel ortamlara odaklanırken, çok azı gelişmekte olan ülkelerdeki, özellikle de düşük gelirli ülkeler olarak sınıflandırılan ülkelerdeki yaş dostu programlara odaklanmıştır. Yaşlanmaya ilişkin benzer zorluklar, gelişmekte olan ülkelerdeki yaş dostu çabalarda da kaydedilmiştir; ancak bu sorunların ele alınması için sınırlı kaynak ayrılmaktadır. Kültürel ve sosyoekonomik faktörlerin düşük ve orta gelirli ülkelerdeki yaş dostu programların etkinliğini önemli ölçüde etkileyebileceği açıktır (Ambigga ve ark., 2011; Cheng ve ark., 2011; Glass ve ark., 2013; James ve ark., 2012; Rose ve ark., 2008). Örneğin Glass ve arkadaşları, tek çocuk politikası, kırsaldan kente göç ve artan sayıda profesyonel kadın gibi toplumsal değişimler nedeniyle Çin'de aile temelli uzun süreli bakımın artık sürdürülebilir olmadığını tespit etmiştir. Geleneksel aile bakıcılarının mevcudiyetinin azalması, uzun süreli bakım hizmetlerinin sağlık ve sosyal yardımla resmi olarak desteklenmesini gerektirmektedir. Ayrıca, yaşlı hizmet kullanıcıları ve aileleri için kapsamlı bir destek sağlamak amacıyla hizmetler geliştirilirken dindarlık gibi kültürel etkiler de göz önünde bulundurulmalıdır (Glass ve ark., 2013). Gelişmekte olan çeşitli ülkelerde yapılan çalışmalar, politika yapıcıların ve sağlık çalışanlarının eğitim düzeyi düşük veya bilişsel bozukluğu olan yaşlı bireylere bilgi sağlarken dikkatli olmaları gerektiğini göstermektedir. Yaş dostu müdahaleleri planlarken yerel nüfusun kültürel ve sosyoekonomik özelliklerini göz önünde bulundurmak çok önemlidir (Steels, 20l5, s. 49). Dolayısıyla, gerçek anlamda yaş dostu kentler ve toplumlar yaratmak için, her bir nüfusun kendine özgü kültürel ve sosyoekonomik bağlamlarını dikkate almak gerekmektedir. Genel olarak, "yaş dostu" girişimlere ilişkin literatür öncelikle gelişmiş ülkelerdeki kentsel çevrelere odaklanmış olup, gelişmekte olan ülkelerde yapılan araştırmalar sınırlıdır. Bu nedenle, kültürel ve sosyoekonomik faktörleri dikkate alarak düşük ve orta gelirli ülkelerdeki yaşlanan nüfusun kendine özgü zorluklarını ve ihtiyaçlarını daha fazla araştırmak ve ele almak önemli gelişmeler kaydedilmesini sağlayacaktır.

"Yaş dostu toplumlar" hakkındaki uluslararası literatürün büyük bir kısmı "yaşam boyu evler" ve "yaşam boyu mahalleler" yaratma kavramı etrafında dönmektedir. Örneğin, AdvantAge Girişimi ve Doğallaştırılmış Emeklilik Toplulukları gibi, yaşlanan bireylerin mobil ve bağımsız kalmalarını desteklemek için kentsel ortamları değiştirmeyi amaçlayan programlar bulunmaktadır (Buffel ve ark., 2012). Bu girişimler genellikle hükümet politikalarıyla uyumludur ve yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya çeşitli yaklaşımlar kullanmaktadır. Ayrıca yetkililer, yerel topluluklar ve diğer paydaşlar arasında sektörler arası iş birliğini vurgularken fiziksel ve sosyal ortamlar gibi çeşitli yönleri de kapsamaktadırlar (Steels, 2015, s. 49).

Yaşlanma girişimleri üzerine yapılan araştırmaların çoğu tanımlayıcı çalışmalara dayanmaktadır. Yaş dostu topluluklar hakkındaki tartışmalar, yaşlı bireylerin farklı ortamlardaki gereksinimlerini ve yaşam koşullarını anlamak için farklı yöntem ve yaklaşımların araştırılmasına yol açmıştır. Politika uygulaması etkinliğinin

değerlendirilmesi ve belirlenmesi, kullanılan değerlendirme türüne veya değerlendirme sürecine bağlıdır. Bununla birlikte, bu belirli stratejilerin etkinliği ve yaş dostu politika ve müdahalelerin spesifik değerlendirmeleri ile ilgili dokümantasyon eksikliği göze çarpmaktadır. Kapsamlı değerlendirmeler olmadan bu programların etkinliğini ölçmek zordur (Steels, 2015, s. 49).

Literatür, değerlendirme zorluklarına ek olarak yaşlılara yönelik müdahalelerin değerlendirilmesi için bazı öneriler de sunmaktadır. Örneğin, AdvantAge Girişimi, ABD'deki yaşlı bireyler ve toplum liderleri ile odak gruplarından girdi toplayarak bir izleme çerçevesi geliştirmişlerdir. İzleme ve kıyaslama yoluyla girişimleri değerlendirmek için 33 göstergeden oluşan bir set oluşturulmuştur (Feldman & Oberlink, 2003). Çeşitli kaynaklarda belirtilen başka değerlendirme kriterleri de vardır (Beard & Petitot, 2010; Lui ve diğerleri, 2009; Plouffe & Kalache, 2011'den akt., Steels, 2015, s. 49-50). Muhtelif çabalar, yaşlanmayla ilgili sonuçları değerlendirmek için gelişmiş ölçütlerin uygulanmasıyla sonuçlanmıştır. Kanada Mortgage ve Konut Kurumu konut araştırmasında, yapılı çevrenin yaşlı bireylerin bağımsızlığını, sağlığını, yaşam kalitesini ve refahını nasıl etkilediğini değerlendirmek için bir dizi önlem formüle etmiştir. Bu ölçütler, Kanada genelindeki yerel planlamacılar için yaşlanan nüfusun gereksinimlerine ilişkin hedeflerin izlenmesi ve oluşturulmasına yönelik bir kaynak olarak tasarlanmıştır. Bu göstergelerin odaklandığı alanlar arasında mahallenin yürünebilirliği, ulaşım seçenekleri, hizmetlere erişim, konut seçenekleri, güvenlik ve toplumun sivil faaliyetlere katılımı yer almaktadır (CMHC 2008'den akt., Steels, 2015). Yeni Zelanda Sosyal Kalkınma Bakanlığı, Yeni Zelanda Pozitif Yaşlanma Stratejisi kapsamında yaşlı nüfus için bir gözlem sistemi uygulamıştır. Bu çerçevede gelir, sağlık, barınma, ulaşım, toplumsal yaşam, Māori kültürel kimliği ve tesis ve hizmetlere erişim gibi on spesifik alanı izlemek için nüfus sayımı verileri de dahil olmak üzere çeşitli veri kaynakları kullanılmaktadır (Development, 2007'den akt., Steels, 2015, s. 50).

Yaş dostu girişimlerin değerlendirilmesine yönelik göstergelerin sağlam, iyi geliştirilmiş ve şeffaf olması; karar alıcılar, topluluklar ve kuruluşlar için uzun vadede etkili ve kullanışlı olması gerekmektedir. Bu göstergelerin nasıl yorumlanacağı konusunda açık bir rehberlik çok önemlidir ve yanlış anlamaları önlemek için veri kaynaklarıyla birlikte yöntemler de kamuya açık olmalıdır. Kolay erişilebilir verilerin kullanılması göstergelerin güvenilirliğini teyit etmek açısından faydalıdır ve yeni veri toplama ihtiyacını ortadan kaldırabilir. Üst düzey ölçümler genel bir bakış sağlar ancak bazen belirli kent bölgelerindeki ayrıntılı sorunları gözden kaçırabilir. Bu nedenle, göstergeler cinsiyet, yaş ve sosyoekonomik durum gibi farklılıklara duyarlı olacak şekilde tasarlanmalı ve ilgili konuların ele alınmasını sağlamalıdır. Tekrarlanan ölçümlerin yapılabilmesi, zaman içindeki eğilimlerin tespit edilmesini ve daha kapsayıcı, yaş dostu ortamlar yaratma yolunda kaydedilen ilerlemenin izlenmesini

sağladığından önemlidir. Bu kriterlerin uygulanması hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelere yayılmalı ve kentsel alanlarla birlikte benzer demografik değişimler yaşayan kırsal alanlar da dikkate alınmalıdır. Hükümetlerin ve yerel yönetimlerin kaynakların kısıtlı olduğu ortamlarda yaşlanan nüfusu yönetirken karşılaştıkları zorlukları ve önlemlerin yaşlı nüfusu etkileyen mevsimsel ve iklimsel değişikliklere nasıl uyarlanacağını anlamak için daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir (Steels, 2015, s. 46-51). Yaş dostu girişimleri etkili bir şekilde değerlendirmek için titizlikle geliştirilmiş sağlam ve şeffaf göstergeler kullanmak çok önemlidir. Bu göstergeler, farklı kent bölgelerindeki belirli sorunları ele almak için cinsiyet, yaş ve sosyoekonomik durum gibi farklı kriterlere duyarlı olmalıdır (Lee & Chan, 2010). Ayrıca, eğilimleri belirlemek ve yaş dostu ortamlar yaratmaya yönelik ilerlemeyi takip etmek için göstergeler düzenli olarak izlenmelidir. Kapsamlı, farklı kriterlere duyarlı ve düzenli olarak izlenen göstergeler kullanarak karar vericiler, topluluklar ve kuruluşlar yaş dostu girişimlerin başarısını etkili bir şekilde değerlendirebilir ve yaşlıların refahını teşvik etmek için bilinçli kararlar alabilir. Genel olarak, yaş dostu girişimlerin değerlendirilmesinde sağlam, titizlikle geliştirilmiş ve şeffaf göstergelerin kullanılması esastır.

Yaşlıları desteklemeyi amaçlayan politikalara ilişkin bilimsel literatüre yapılan kapsamlı bir katkı da doğal afet durumlarının ele alınmasına odaklanmıştır. Yaş dostu politikalar ve kılavuzlar, kentsel rehabilitasyon çalışmalarında afet sonrasını genellikle göz ardı etmiş olsa da Annear ve arkadaşları (2014) tarafından yürütülen benzersiz bir çalışma, Yeni Zelanda'nın Christchurch kentinde meydana gelen bir depremin ardından yaşlı sakinlerle odak grupları oluşturarak afet sonrası kentsel iyileştirme önerilerini yaşlılık bağlamında ele almıştır. Politika yapıcılar ve şehir planlamacılarının afet sonrası kentsel iyileştirme çalışmalarında yaşlı yetişkinlerin özel ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmaları gerekmektedir. Genel olarak, yaş dostu girişimlerin ve politikaların kapsamlı, kapsayıcı ve kentsel ve kırsal alanların yanı sıra afet sonrası durumlar da dahil olmak üzere çeşitli bağlamlara uyarlanabilir olmasını sağlamak hayati önem taşımaktadır. Genel olarak, politikalar ve girişimler oluşturulurken ve uygulanırken engelliler, kadınlar, gençler ve yaşlılar da dahil olmak üzere farklı nüfusların özel ihtiyaçlarının ve kırılganlıklarının dikkate alınması önemlidir.

Brüksel ve Manchester'daki yaş dostu stratejilerin karşılaştırılması, yaşlı bireylerin genellikle önyargılı inançlar ve onları bakıma aşırı bağımlı olarak gösteren stereotipler nedeniyle politika oluşturma sürecinden dışlanma ile karşı karşıya kalabildiğini ortaya koymuştur. Brüksel'de yaşlı sakinler konut ve mahalle planlamasıyla ilgili kararlarda sıklıkla marjinalleşme yaşarken, bakımla ilgili politikalar (evde bakım, sosyal hizmetler ve sağlık hizmetleri gibi) üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Vanmechelen ve ark., 2012'den akt., Buffel ve ark., 2014). Buna karşılık, Manchester'dan elde edilen kanıtlar, kentsel yenileme girişimlerinin yaşlı insanların becerilerinden, deneyimlerinden ve

kendilerini toplumlarına adamalarından büyük fayda sağladığını göstermektedir (Scharf ve ark., 2003'ten akt., Buffel ve ark., 2014). Bununla birlikte, bu tür programların uygulanması sırasında yaşlı bireylerin genellikle göz ardı edildiği belirtilmiştir (Buffel ve ark., 2014, s. 66-67). Bu nedenle, politika yapıcıların ve şehir planlamacılarının yaşlıları karar alma süreçlerine aktif olarak dahil etmeleri ve afet sonrası kentsel rehabilitasyon çalışmalarında onların ihtiyaçlarının ve bakış açılarının dikkate alınmasını sağlamaları büyük önem taşımaktadır.

Küresel kentler, yaşlı sakinler için destekleyici kentsel topluluklar kurma zorunluluğuna odaklanarak "yaş dostu kentlere" dönüşebilir mi? Bu anlamda Buffel ve Phillipson (2016), kentsel gelişim ve yaşlanan nüfusun kesişimi, küreselleşme, yeniden canlandırma çabaları ve mali kısıtlamalar nedeniyle değişen kentsel peyzajlar çerçevesinde politikaları inceleyerek, 'yaş dostu kentler ve topluluklar' ile yaşam boyu mahallelerin ilerlemesine ilişkin önemli bir bakış açısı sunmaktadır. Çalışma, "yaş dostu" paradigmayı destekleyen gerekçeleri, bu söylemle ilişkili olarak kentsel ortamları etkileyen baskıları ve yaşlı bireyler için kent ortamlarının iyileştirilmesinde karşılaşılan engelleri incelemektedir. Esasen, "yaş dostu" kavramsal bir modeli, bu kentsel alanları şekillendiren ekonomik ve sosyal dinamiklerin bir değerlendirmesiyle harmanlayarak, "yaş dostu" bir yaklaşımın gelişmekte olan küresel metropoller için uygulanabilir olup olmadığını düşünmektedir (Buffel & Phillipson, 2016, s. 94).

Yaşlı yetişkinleri destekleyen politikaların uygulanması üç ana faktör açısından incelenmelidir: 1) bütçe kesintilerinin sosyal programlar üzerindeki etkileri, 2) kentsel gelişim özellikleriyle ilgili zorluklar ve 3) kentsel alanların özelleştirilmesine yönelik eğilim. Yaş dostu kentler, yaşlanma politikalarının sağlık ve sosyal bakım odaklı olmaktan çıkıp kültürel faaliyetler, eğitim ve çevresel hususları da içeren bir yapıya dönüşmesinde önemli bir rol oynamıştır. Ayrıca, yaşlanan nüfusun kentlerin ekonomik canlılığına nasıl katkıda bulunabileceği konusunda tartışmalara yol açmışlardır (Cox ve ark., 2014). Bununla birlikte, kentler için yaş dostu bir yaklaşım teşvik edilirken, kentsel ortamlardaki eşitsizlikleri önlemeye veya azaltmaya yönelik politika geliştirme eksikliği yaşanmıştır (Buffel & Phillipson, 2016, s. 98).

Yaş dostu politikaların uygulanması, kentsel peyzajı şekillendiren güç dinamiklerinin kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını gerektirmektedir. Araştırmalar, yaşlanan nüfus için kentsel yaşam koşullarının değiştirilmesinde küresel ekonomik güçlerin rolünü genellikle göz ardı etmiştir. Kent sosyolojisi, ekonomi, tasarım ve beşerî coğrafyayı içeren disiplinler arası bir yaklaşım, yaşlanmanın çevresel etkilerini tam olarak anlamak ve yaşlı bireyler arasında kentsel yoksulluk, gençleşme ve göç gibi zorluklarla yüzleşmek için gereklidir. Küresel olarak kentleşme örüntülerinin çeşitliliği, özellikle de Güney Asya ve Sahra altı Afrika gibi bölgelerdeki kayıt dışı yerleşimlerin varlığı göz önüne alındığında kentsel ortamlarda yaşlı bireylerin karşılaştığı eşitsizliklerin

ele alınması için özel müdahale modelleri öne çıkmaktadır (Buffel & Phillipson, 2016, s. 98). Yaşlı yetişkinlerin yaşam kalitesini arttıran yaş dostu kentler yaratmak için, sosyal programlara yönelik mali kesintiler, kentsel gelişim baskıları, kentsel alanın özelleştirilmesi ve kentsel yaşamdaki eşitsizlikler gibi temel zorlukları göz önünde bulundurmak ve ele almak gerekmektedir.

Birleşik Krallık'ta Riseborough ve Sribjilanin (2000) ve Simpson (2010) tarafından yapılan araştırmalar, yaşlı bireylerin kentsel dönüşüm politikalarında sıklıkla göz ardı edildiğini ortaya koymuştur. Yazarlar, yaşlıların deneyimlerini, komşuluk bağlarını ve sosyal gruplara katılımlarını yenileme çabalarına dahil etmenin potansiyel faydalarını vurgulamaktadır. Çeşitli etnik grupların, farklı fiziksel veya zihinsel sağlık gereksinimleri olan bireylerin ve ekonomik ve sosyal açıdan dezavantajlı bölgelerde ikamet edenlerin karşılaştığı zorlukları ele alan kentsel yeniden canlandırma stratejileri geliştirmek esastır. Kentsel dönüşüm girişimlerinin "yaşam boyu mahalleleri"[1] (Bevan & Croucher, 2011) veya "yaş dostu toplumları" (Scharlach & Lehning, 2013) destekleyen yaklaşımlarla uyumlu hale getirilmesine acil ihtiyaç vardır. Bu modeller, her yaştan sakinin temel ihtiyaçlarını karşılamasını, önemli bağlantılarını sürdürmesini ve yaş aldıkça topluma anlamlı bir şekilde katılmalarını sağlar. Bu, mahalledeki tüm yaş gruplarından sakinlerin endişelerini ve eylem önceliklerini belirlemek için kamu, özel ve gönüllü kuruluşların ortak çabalarını gerektirir (Buffel & Phillipson, 2016, s. 98). Yaşlı bireylerin ihtiyaçlarına hitap eden yaklaşımların geliştirilmesine rağmen, yaşlılar toplumları gençleştirmeyi amaçlayan stratejilerde nadiren dikkate alınmaktadır. Bu bağlamda, yaşlılar kentsel dönüşümü engelleyen çok sayıda mücadele ve anlaşmazlık sergilemektedir (Buffel ve ark., 2012, s. 611).

Yaş dostu kentler üzerine başka önemli bir çalışmada Melbourne'un büyüme alanlarındaki yaşlılar için planlamaya yönelik farklı yaklaşımlar, kuzeybatı banliyölerindeki hızlı kentsel genişleme bağlamında incelenmiştir. Makalede, projenin uygulanmasından elde edilen önemli iç görüler, özellikle de hızla büyüyen kentsel alanlarda yaşlı bireyler için uygun bir ortam yaratılmasını engelleyen tutumlar ve altyapı ile ilgili zorluklar tartışılmaktadır (Ozanne ve ark., 2014, s. 148). Proje, dört Kuzey Batı büyüme belediyesinde yeni atanan altı yerel yönetim kalkınma görevlisi ile iş birliği yapmayı amaçlamıştır: Whittlesea, Wyndham, Melton ve Hume. Büyüme Alanı Yönetimi, Planlama ve Toplumsal Kalkınma Departmanı, Yaşlı Victorialılar Ofisi, Victoria Belediye Birliği, Bölgesel Hükümet Forumu ve Yaşlanma Konseyi gibi savunuculuk grupları da dahil olmak üzere çeşitli paydaşlarla kapsamlı bir iş birliği gerçekleştirilmiştir. Bu proje süresince üç yönetişim grubuna - Melbourne Üniversitesi; Sağlık Bakanlığı Ortaklık Komitesi; Aktif Yaşlanma Danışma Komitesi - güncellemeler sağlanmış, ardından proje görevlileri tarafından yerel yönetim idarecilerine ve bölgesel

1 Yaşam boyu mahalleler, yaşları veya engelleri ne olursa olsun sakinleri için kapsayıcı olacak şekilde tasarlanmış yerlerdir.

Sağlık Bakanlığı Yaşlı Hizmetleri Müdürlüğüne raporlar sunulmuştur (Ozanne ve ark., 2014, s. 153).

Proje, Melbourne Üniversitesi'ndeki Proje Geliştirme Görevlileri (PDO) ile aylık 2 saatlik atölye çalışmaları yapılmasını içermektedir. Bu çalıştaylar, ilk yıl boyunca yaşlı savunuculuğundaki rollerinde PDO'lar için önemli olan temel bilgi alanlarını kapsamayı amaçlamıştır. Çalıştay konuları arasında yaşlanma dinamikleri, aktif yaşlanma perspektifleri, yaş dostu topluluklar için altyapı planlaması, yaşlı savunuculuğu ve ihtiyaç temelli planlama yöntemleri, toplum hizmeti kuruluşlarını bölgeye çekme ve Medicare Locals ile iş birliği gibi çeşitli hususlar yer almıştır. İkinci yılda, PDO'lar stratejik planlama, sağlığın teşviki ve işgücü hizmetlerinin geliştirilmesi de dahil olmak üzere yıl boyunca geliştirdikleri belirli program girişimlerine odaklanmışlardır. Bu çalıştaylardan elde edilen transkripsiyonlar, tekrar eden temaları belirlemek için analiz edilmiştir (Ozanne ve ark., 2014, s. 153-154).

Proje, Avustralya'nın yaşlanan nüfusa verdiği yanıtın, yaş dostu toplum perspektifinden bakıldığında, henüz kurumsal çerçeveler içinde tam olarak yerleşmediğini göstermektedir. Bu tutarsızlık, çocuklar ve aileler için kapsamlı planlama göstergeleri ile karşılaştırıldığında ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar hükümetlerin yerinde yaşlanma ve aktif yaşlanmaya ilişkin önemli politika ilkeleri mevcut olsa da Avustralya'nın hâlâ tanımlanmış ve ölçülebilir yaş dostu altyapıya ihtiyacı vardır (Wiles ve ark., 2012; WHO, 2002'den akt., Ozanne ve ark., 2014, s. 161).

Yaş dostu topluluklar çerçevesi bu proje için değerli ve kapsamlı bir perspektif sunarken, Sağlık Bakanlığı'nın hizmetlere dar bir şekilde odaklanması ve diğer devlet kurumlarının yalnızca yapısal kentsel planlama gündemleri daha geniş kapsamlı yaşam planlama girişimlerini engellemiştir. Bu yönde son zamanlarda atılan adımlara rağmen, Avustralya'da Quebec'te görüldüğü gibi yaş dostu topluluklara ilişkin tutarlı bir federal veya eyalet politikası liderliği bulunmamaktadır (Garon ve ark., 2013). Ayrıca, bu tür bir gelişmeyi yönlendirecek ulusal bir uygulama veya araştırma ağı da bulunmamaktadır. Hükümetler mali açıdan daha kısıtlı zamanlarla karşı karşıya kaldıkça, Birleşik Krallık'taki "yaşam boyu mahalleler" kavramına benzer nesiller arası bir planlama çerçevesi eyalet ve yerel yönetimler için daha uygulanabilir olabilir (Ozanne ve ark., 2014, s. 161-162). Proje, Avustralya'da yaş dostu toplum girişimlerinin daha fazla kurumsallaşması gerektiğini vurgulamaktadır; zira şu anda yaşlı yetişkinler için kapsamlı ve etkili program ve politikaların geliştirilmesini engelleyen belirli ve ölçülebilir yaş dostu altyapı eksikliği bulunmaktadır. Proje bulguları, Avustralya'nın yaş dostu topluluklar için güçlü bir kurumsal çerçeveye ve özel bir altyapıya sahip olmadığını ve bunun da yaşlı yetişkinlerin refahını ve özerkliğini desteklemeyi amaçlayan kapsamlı program ve politikaların geliştirilmesini engellediğini

göstermektedir. Bu eksikliği gidermek için, Avustralya'nın yaş dostu topluluklarla ilgili olarak tutarlı federal ve eyalet politikalar oluşturması çok önemlidir. Spesifik ve ölçülebilir yaş dostu altyapı eksikliği, Avustralya'da yaşlı yetişkinlere yönelik kapsamlı program ve politikaların geliştirilmesini engellemektedir. Avustralya'da yaş dostu topluluklar oluşturmak için, yaşlı yetişkinlerin refahını ve özerkliğini destekleyebilecek güçlü bir kurumsal çerçeve ve belirli bir altyapı oluşturulması gerekmektedir.

Sonuç Yerine

Yaş dostu kentlerin geliştirilmesi, yaşlı nüfusa doğru demografik geçişle ilgili zorlukların ele alınmasında ve fırsatlardan yararlanılmasında kilit bir stratejidir. Birleşik Krallık'ın kentsel dönüşüm politikalarında yaş dostu girişimlerin uygulanmasından Melbourne'de yaşlı savunuculuk rollerinin geliştirilmesini amaçlayan projeye kadar çeşitli uluslararası örneklerden elde edilen bilgiler bağlama duyarlı, kapsayıcı ve uyarlanabilir yaklaşımların önemini vurgulamaktadır. Kentlerin yaşlanan sakinlerini sadece barındırmakla kalmayıp aynı zamanda güçlenmelerini sağlamak için politika yapıcılar, toplum liderleri, akademisyenler ve yaşlı yetişkinler arasında sürekli iş birliğine duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır.

"Yaşam boyu mahalleler" ve "yaş dostu toplumlar" gibi yaş dostu çerçevelerin kentsel politika ve uygulamalarla sentezlenmesi, yerinde yaşlanmayı ve aktif yaşlanmayı destekleyen yolların oluşturulmasına yardımcı olabilir. Bununla birlikte hem Avustralya hem de uluslararası bağlamda karşılaşılan kurumsal zorlukların örneklediği gibi, yapılması gereken daha çok iş vardır. Yaş dostu ilkelerin hem politika formülasyonuna hem de kentsel tasarıma daha iyi entegre edilmesi için açık bir zorunluluk ortaya çıkmıştır ve bu da tüm hükümet düzeylerinde liderlik ve yenilikçilik gerektirmektedir.

İleriye dönük olarak, kentler nesiller arası dayanışmayı kolaylaştıran ve yaşlanan bir demografinin sunduğu geniş ihtiyaç yelpazesine saygı duyan bir vizyonu benimsemelidir. Yaşlı vatandaşların paha biçilmez katkılarını sadece kabul etmekle kalmayıp aktif bir şekilde devreye sokan ve böylece kentsel dokuya sundukları zengin deneyim, bilgelik ve kabiliyet dokusunu ören araştırma ve uygulamaların takip edilmesi elzemdir. Bu sayede kentler, tüm vatandaşların yaşamlarını iyileştiren ve gelecek nesiller için sürdürülebilir bir miras yaratan, gerçekten kapsayıcı ve destekleyici ortamlara dönüşebilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış, bağımsız.
Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.
Finansal Destek: Bu makale 117K296 numaralı "Kentsel Dönüşüm ve Metropolde Yaşlanmak: İstanbul Örneği" başlıklı TÜBİTAK projesinden üretilmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.
Conflict of Interest: The authors declare no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.
Grant Support: This article is derived from TUBITAK project number 117K296 titled "Urban Transformation and Aging in the Metropolis: The Case of Istanbul."

Kaynakça/References

Ambigga, K., Ramli, A. S., Ariaratnam, S., Tauhid, N., Clearihan, L., & Browning, C. J. (2011). Bridging the gap in ageing: Translating policies into practice in Malaysian Primary Care. *Asia Pacific Family Medicine, 10*(1), 2. https://doi.org/10.1186/1447-056x-10-2

Annear, M., Keeling, S., & Wilkinson, T. (2014). Participatory and evidence-based recommendations for urban redevelopment following natural disasters: older adults as policy advisers. *Australasian Journal on Ageing, 33*(1), 43–49.

Bevan, M., & Croucher, K. (2011). *Lifetime neighbourhoods*. Department for Communities and Local Government.

Buffel, T., & Phillipson, C. (2016). Can global cities be 'age-friendly cities'? urban development and ageing populations. *Cities, 55*, 94–100.

Buffel, T., Mcgarry, P., Phillipson, C., De Donder, L., Dury, S., De Witte, N., Smetcoren, A. S., & Verté, D. (2014). Developing age-friendly cities: case studies from Brussels and Manchester and implications for policy and practice. *Journal of Aging & Social Policy, 26*(1-2), 52–72.

Buffel, T., Phillipson, C., & Scharf, T. (2012). Ageing in urban environments: developing "age-friendly" cities. *Critical Social Policy, 32*(4), 597–617.

Chao, T. S., & Huang, H. (2016). The East Asian age-friendly cities promotion – Taiwan's experience and the need for an oriental paradigm. *Global Health Promotion, 23*, 85–89.

Cheng, Y., Rosenberg, M. W., Wang, W., Yang, L., & Li, H. (2011). Ageing, health and place in residential care facilities in Beijing, China. *Social Science and Medicine, 71*, 365–372.

Feldman, P. H., & Oberlink, M. R. (2003). The AdvantAge Initiative: Developing community indicators to promote the health and well-being of older people. *Family & Community Health, 26*, 268–274.

Fitzgerald, K. G., & Caro, F. G. (2014). An overview of age-friendly cities and communities around the world. *Journal of Aging & Social Policy, 26*, 1–18.

Garon, S., Paris, M., Beaulieu, M., Veil, A., & Laliberté, A. (2014). Collaborative partnership in age-friendly cities: two case studies from Quebec, Canada. *Journal of Aging & Social Policy, 26*(1-2), 73–87.

Glass, A. P., Gao, Y., & Luo, J. (2013). China: Facing a long-term care challenge on an unprecedented scale. *Global Public Health, 8*(6), 725–738. https://doi.org/10.1080/17441692.2013.782060

Hung, J., & Lu, K. (2013). Research on the healthy lifestyle model, active ageing, and loneliness of senior learners. *Educational Gerontology*, *40*(5), 353–362. https://doi.org/10.1080/03601277.2013.822200

James, K., Holder-Nevins, D., Morris, C., Eldemire-Shearer, D., Powell, J., & Laws, H. (2012). Ageing in place: Implications of morbidity patterns among older persons – Findings from a cross-sectional study in a developing country (Jamaica). *Australasian Journal on Ageing, 31*, 170–175.

Kerbler, B. (2015). Population ageing and urban space. *Annales Series Historia Et Sociologia, 25*(1), 33–48.

Labus, A. (2012). Concepts of urban renewal in an aging society in the XXI century – case studies in Polish cities. In M. Schrenk, V. V. Popovich, P. Zeile, & P. Elisei (Eds.), *REAL CORP 2012. Re-Mixing the City. Towards Sustainability and Resilience?* (pp. 151–160). CORP.

Lee, G. K., & Chan, E. H. (2010). Evaluation of the urban renewal projects in social dimensions. *Property Management*, *28*(4), 257–269. https://doi.org/10.1108/02637471011065683

Mcgarry, P., & Morris, J. (2011). A great place to grow older: a case study of how Manchester is developing an age-friendly city. *Working With Older People, 15*(1), 38–46.

Mouratidis, K. (2021). Urban planning and quality of life: A review of pathways linking the built environment to subjective well-being. *Cities*, *115*, 103229. https://doi.org/10.1016/j.cities.2021.103229

Ozanne, E., Biggs, S., & Kurowski, W. (2014). Competing frameworks in planning for the aged in the growth corridors of Melbourne. *Journal of Aging & Social Policy, 26*(1-2), 147–165.

Riseborough, M., & Sribjilanin, A. (2000). *Overlooked and excluded? Older people and regeneration: A review of policy and practice*. Age Concern England.

Rose, A. M., Hennis, A. J., & Hambleton, I. R. (2008). Sex and the city: Differences in disease and disability-free life years, and active community participation of elderly men and women in 7 cities in Latin America and the Caribbean. *BMC Public Health, 8*, 127.

Ruza, J.; Kim,J. I.; Leung, I.; Kam, C. & Ng, S. Y. M. (2014). Sustainable, age-friendly cities: An evaluation framework and case study application on Palo Alto, California. *Sustainable Cities and Society, 14*, 390–396.

Scharlach, A. E., & Lehning, A. J. (2013). Ageing-friendly communities and social inclusion in the United States of America. *Ageing and Society, 33*, 110–136. http://dx.doi.org/10.1017/S0144686X12000578

Sharqi, A., Zarghami, E., Olfat, M. & Salehi Kousalari, F. (2016). Evaluating status of global incides of age-friendly city in Tehran metropolis (AFC). *Architecture Civil Engineering Environment, 3*, 35–52.

Simpson, C. (2010). *Older people and engagement in neighbourhood renewal: A qualitative study of stoke-on-trent* (Doctoral Dissertation, Keele University).

Steels, S. (2015). Key characteristics of age-friendly cities and communities: a review. *Cities, 47,* 45–52.

Williams, G. A. (2000). Rebuilding the Entrepreneurial City: The Master Planning response to the bombing of ManChester City Centre. *Environment & Planning. B, Planning & Design/Environment and Planning. B, Planning and Design*, *27*(4), 485–505. https://doi.org/10.1068/b2626